

1934. máj 27.

Hogy élnek a régi Népszínház nagy művészei?

— Látogatás hajdani primadonnáknál és bonvivántoknál —

Minap volt a népszínházi nyugdíjintézet közgyűlése. Felvonultak a régi színészet nagyjai: primadonnák, akiknek kocsijából hajdan kifogták a lovakat, bonvivánok, akiknek a posta kazalszámra hozta a szerelemes leveleket. Foglalkozásuk ma: *nyugdíjas*. Csak kevesen vannak, akik ma is aktív színészek. Legtöbbjük *visszavonultan* s a szegénységhez is közeljáró szerény körülmények között él. Sokan vidékre, vagy a kültelekre költöztek, mert ott olcsóbb a megélhetés.

Felkerestünk néhány régi, kiváló művészt — valamennyien a Népszínházban aratták legemlékezetesebb sikereiket — s megkérdeztük tőlük: hogy érzik magukat ebben a világban, amely annyira más, mint sikereiknek büszke évet.

Gazsi Mariskának idegen a mai színház

Mint naiva-tehetség, már igen fiatalon felünt Gazsi Mariska. Solymossy iskolájának elvégzése után vidékre került, ahonnan a Népszínház meghívta énekes-naivának. Itt lépett fel először — alig tízennégy éves korában. Tíz év múlva szerződött a Vígyszínház, ahol a *Takarodó*-ban arattott nagy sikert. Később a Renaissance Színház tagja lett. Majd rövidesen ismét a Vígyszínházhoz szerződött. Eleinte naivszerepekben tűnt fel, finomságaival, érzelmességével és természetes játékával; diadalmas és töretlen pályájának második felében érzékeny, halk, jóságos asszonyok szerepeit játszotta.

Néhány éve csak, hogy önszántából visszavonult a színpadtól. Szerény, háromszobás lakásban lakik két kedves, régi barátjával.

— Istenem, de szép volt az a régi világ — mondja nekünk csendes elmélyedéssel. — A mai színház... tudja Isten... olyan messze van tőlem. Nincs meg benne az a romantika, nem fűti át az a könnyed, vidám, békebeli érzélem, amit én tulajdonképpen szerettem benne. Nem is járok már színházba; sem, mint szereplő, sem mint közönség.

— Ebben az évben is mindössze csak két darabot láttam. A Vígyszínház az idén is felért engem, hogy „A fizető vendég”-ben vállaljak el egy szerepet. Nem vállaltam...

— És soha többet most már nem is akarok ellépni. Én még úgy hagytam el a színpadot, mint ünnepezt művésznő, akit a közönség háisan és lelkesen megtapsolt; és ez nekem mindent ér, többet, semhogy tovább játsszak ebben az új milióban, amely már nem nekem aló.

— És most... most már csak a múlt emlékeinek élek, amelyek mindennél szebbek. Egyéb szórakozásom nem igen van. Szeretem természetet, gyakran eljárom a szigetre, át tudára; nagyritkán ülök csak be egy-egy moiba. De már ez sem szórakoztat; modern, új, legén lett ez is, mint a színház.

Komlóssy Emma a rádióban játszik

A Népszínház legfiatalabb évfjára tartozó Komlóssy Emma, aki ma is gyakran szerepel, rádióban, jótékony koncertokon, vidéki erett-előadásokon. A József-köruton lakik. Üvészek lakásából ritkán hiányoznak a sikerek büszke emlékeztetői: a koszorúk szalagjai, fényképek, lepréslent virágcsokrok. De annyi alagot, mint Komlóssy Emmánál, még sehol nem láttunk. Nem is szétosztva a négy falon, nem egycsomóban, mint valami sátor.

Ebben a milióban beszélgetünk a diadalmas épszínház egyik legtemperamentusabb operprimadonnájával.

— Megelégedetten, vidáman élek. Nem passzkodom semmire. Sokat járok színházba, agyon tetszenek a modern operettek. Hogybbak voltak-e a régié? Nem tudom összehasonlítani. Régebben lelkesebb volt a publikum, illán azért emlékszik úgy az ember, mintha a régié jobbak lettek volna.

— Gyakran lépek fel a rádióban. Rendszerint magyar nótákat énekelek. Hogy sikerrel, azt látom a sok levélből, amelyben a hallgatók üdvözlőnek. Vidéken színpadon is játszom. Legutóbb Székesfehérváron.

Nézegetjük a koszorúszalagok feliratait. Komlóssy Emma régi szerepeire gondol.

— Első sikerem a *Vándorlegény* volt. Legobb szerepem? Talán a *Bob herceg*. Vagy a *Örök Zsófi*, a *Katinka grófnő*, a *Finom Rózi*, vagy a *Gábor diák*? Én mindegyikre szívesen emlékszem vissza. Itt élek a régi Népszínház mellett, mindennap elmegyek előtte. S észre sem veszem, hogy mulik az idő.

Küry Klára nincs itthon...

A közmondásosan hosszú Mester-utca elején lakik Küry Klára. Fent, az ötödik emeleten bérelt lakást a pesti közönség hajdani kedvence. Végig kell menni a folyosón, amíg a névtáblára találunk. De hiába nyomjuk a csengőt: senki sem nyit ajtót.

Aztán kis darab papírt fedezünk fel az ablakrácsa tüzve. Kibetűzzük:

Érik a buzakalász-ügyben a bíróságra kellett mennem. Kérek mindenkit, aki ma felkeres, hogy holnap délelőtt 11-kor jöjjen újra.

Mi azonban nem akartunk mánapig várni, s délben, amikor már visszatérhetett a bíróságról, megint megmásztuk a Mester-utcai öt emeletet. Ott találtuk a cédulát:

Érik a buzakalász-ügyben...

Délután négykor harmadszor is szerenészt próbáltunk. Most is ott a cédula. Még este felé is.

— A művésznő gyakran jár el hazulról — beszél egyik emeleti szomszéd — és meegszik, hogy egész nap nem jön haza. Most is biztosan az történt, hogy a bíróságról más dolga után ment.

Azt mondják, hogy Küry Klára nagyon jó színben van, jókedvű és láthatólag kitünően érzi magát.

S mivel ennyi az egész, amit tudni akartunk, dolgunkvégezetlen bucsúztunk el a Mester-utcai ház szívélyes lakóitól, s a művésznő ajtajától.

A 85 éves Pajor Emiliának egy szál ősz haja sincs

Nagyon népszerű színésznő volt Pajor Emília. Eleinte főleg vidéken aratta a sikereket, aztán Budapestre került. Volt idő, hogy a Népszínház első primadonnájaként ünnepezték. Később azonban *Blaha Lujza népszerűsége a háttérbe szorította*. Pajor Emília nagyon önzert művésznő volt, aki még *Blaháné mellett sem akarta a második helyet betölteni*. Felbontotta a szerződését a Népszínházzal és Krecsányi társulatához szegődött, ahol megint csak ő lett a „sztár”, ha ezt a kifejezést nem is ismerték abban az időben.

Állandó lakása Szentendrén van, egy kis hában, amelyet maga bérel. Kivüle csak egy házvezetőnő-féle lakik az öreg művésznővel. Ablakából a széles Dunára, a zöldelő szigetre lát. Most azonban a Színészszövetség *hüvösölggyi üdülőházába* költözik. Ismeretes, hogy sok nehézség árán sikerült ezt a szép épületet a színészek számára megmenteni. Csakhogy a drága nyaralóhelyből csendes menházá vált, elagott színészek, színésznők számára. Pajor Emília az első lakója.

Régi színész-családhoz tartozik. Anyósa volt a híres *Szatmáryné*, a Nemzeti Színház nagynevű komikája, férje *Szatmáry Károly*, a korában országszerte ismert színész és színigazgató. Egyebekben pedig nagyon előkelő a családjára: a közéletben is sok szerepet játszott *Hertelendy-családból* származott.

— Családom — mesélte Pajor Emília — nem tartotta hozzám méltónak a színészpályát és sokat ellenkezett, amikor kötöttem magam, hogy színésznő akarok lenni. *A családi viszályok nem kisebb ember vetett véget, mint Deák Ferenc, aki a nagybátyám volt*. Karonfogott és maga vezelt el a színtanodába.

Szép asszony ma is Pajor Emília. Pedig már közel jár a nyolcvanöt esztendőhöz. *Egy szál ősz haja sincsen.*

— Régen volt, amikor utoljára felléptem.

PÁRISI NAGY ÁRUHÁZ

Andrásv-ut 39.

Talán kissé korán is vonultam vissza a színpadtól. Nem akartam a színpadon megőregedni, nem akartam más szerepkörre áttérni: amikor be kellett látnom, hogy primadonna már nem lehetek, csendesen bucsút mondtam a színháznak. Kiköltöztem Szentendrére férjemmel, s ott éltünk szerényen, amíg szegény férjem meg nem halt. Azóta magam vagyok a kétszobás konyhás lakásban egy házvezetőnővel.

— Olyan régen volt, amikor színésznő voltam, hogy alig emlékszem rá. A legkedvesebb szerepem a Gerolsteinj nagyhercegnő volt. Utoljára a *Cigánybáróban* játszottam, — 1920-ban. De csak egyszer. Ez is úgy történt, hogy meglátogattam Sopronban az unokámat, Szathmáry Arankát, aki abban az időben a vidék népszerű primadonnája volt. Ő játszotta a primadonna-szerepet. Az igazgató addig üszölt, a közönség köréből is sokan kértek, amíg megegyeztem, utoljára színpadra léptem és eljátszottam a Ciprát. Ez illet a koromhoz. Nagy sikerem volt. Jól esik rá visszagondolni.

— Most már ilyen visszavonultan fogom befejezni az életemet. Nem járok színházba, s családomon kívül alig érintkezem emberekkel. *Nem tudom milyenen a mai színházak, milyenek a mai színészek*. Olvasom, hogy sok baj van a színházakkal. Tessék elhinni, régen is elég baj volt velük. Csak arra már nem emlékeznek az emberek...

Pálmay Ilka a feledhetetlen Szép Helena

A klasszikus operett klasszikus művésznője, a fénykorában lévő Népszínháznak *Blaha Lujza* és *Hegyí Aranka* mellett is körülrajongott primadonnája a Havas-utca egyik házában legfelsőbb emeletén lakik, nagyon csinosan, finoman berendezett lakásában. Mindenki szereti és tiszteli a hában gróf *Kinszky Jenőné Pálmay* Ilkát, aki a pesti nagy sikerek, Bécs, Ameriká után a csendes dunaparti utca szerény lakásában él a diadalmas mult arisztokratikus emlékei között.

— Nagyon visszavonultan élek — mondja Pálmay Ilka — egy-két közeli ismerősömmel, rokonomon kívül alig érintkezem valakivel. Olykor elmegyek valamelyik színházba. Mindig öröm fog el, ha látom, hogy milyen tökéletesen fejlődik a magyar színészet.

— Száz címet is elsorolhatnék, ha „kedvenc” szerepeimről akarnék beszélni. Ha visszagondolok, azt kell mondanom, hogy nem is voltak kedvenc szerepeim: mindegyiket egyformán szerettem és egyforma lelkesedéssel játszottam. De mégis: azokat a szerepeket szerettem, amelyek nem voltak sablonosak, nem voltak könnyen megoldhatók. Örültem a nehézségeknek, a problémáknak.

— Egyébként... meg kell vallanom: *nem szívesen beszélek magamról*. Annyiszor adták már olyan nyilatkozatot a számba, amelyet nem tettem meg! Visszavonultam a színpadtól, visszavonultam a nyilvánosságtól, *jobb, ha nem is kérdeznek semmit...*

Szirmai Imre mindennap színházba megy

Szirmai Imre ma is népszerű művésze a budapesti színházaknak. Nyeresége minden darabnak, amelyben ez a fiatalos temperamentumú színész — Blaháné partnere, a régi Népszínház egyik legnépszerűbb bonvivánja — szerepel. Szirmai Imre éppen most *jubilál*. Helyesebben: *jubilálhatna*, ha akarna.

— Nem akarok jubilálni — mondja — pedig negyven éve, hogy a Népszínház szerződöttem. *Ma is aktív színész vagyok*, felesleges, hogy arról beszéljünk, ami volt... Hetvennégy éves vagyok, de nagyon fiatalnak érzem magam.

— Naponként járok színházba. Sokszor naponként kétszer. Megtörtént már az is, hogy három színházban voltam egy nap. A színházát én soha meg nem unom. *Színház után beülök egy jó moziba*. Ejjel jól kiálzom magam, másnap reggel, ha nincs próbám, elmegyek valamelyik főpróbára, vagy matinéra. Jókedvűen, megelégedetten élek.